

Økologikontrollen i 2020

Denne rapport beskriver resultaterne af økologikontrollen udført i Danmark i 2020 i henhold til EU's økologiforordning¹, jf. bekendtgørelsen om økologiske fødevarer og økologisk akvakultur m.v.²

Økologikontrollen udføres af Fødevarestyrelsens kontrolenheder.

Rapporten omhandler ikke kontrollen i storkøkkener i henhold til bekendtgørelsen om økologisk storkøkkendrift³.

Antal virksomheder omfattet af kontrolordningen:

TABEL 1

Antal virksomheder, herunder nye og ophørte, fordelt på virksomhedstyper

Virksomhedstyper	Ultimo 2019	Nye	Ophørte	Ultimo 2020	Tilvækst	Tilvækst i procent
Primærvirksomheder mv.*	51	4	1	54	3	5,9
Detailvirksomheder	288	67	46	309	21	7,3
Engrosvirksomheder	1944	288	179	2053	109	5,6
• Uden behandling	1237	193	123	1307	70	5,6
• Med behandling	707	95	56	746	39	5,5
I alt	2283	359	226	2416	133	5,8

*Primærvirksomheder m.v.: Akvakulturbrug, herunder tangbrug, spirevirksomhed, forhandling af petfood med animalsk indhold m.v.

¹ Rådets forordning (EF) nr. 834/2007 af 28. juni 2007 om økologisk produktion og mærkning af økologiske produkter og om ophævelse af forordning (EØF) nr. 2092/91

² Bekendtgørelse nr. 48 af 21. januar 2020 om økologiske fødevarer og økologisk akvakultur m.v.

³ Bekendtgørelse nr. 656 af 27. juni 2019 om økologisk storkøkkendrift

TABEL 2

Antal virksomheder omfattet af økologikontrolordningen*, 2010 -2020

	Primærvirk- sigheder**	Engrosvirksomheder med behandling	Engrosvirksomheder uden behandling	Detailvirk- sigheder	Virksom- heder i alt
2010	7	365	530	209	1111
2011	9	377	524	202	1112
2012	11	394	648	200	1253
2013	16	430	699	217	1362
2014	24	457	755	216	1452
2015	26	514	850	256	1646
2016	37	581	1020	261	1899
2017	31	623	1095	252	2001
2018	37	674	1145	260	2116
2019	51	707	1237	288	2283
2020	54	746	1307	309	2416

* Antal virksomheder pr. 31. december det pågældende år.

** *Primærvirksomheder m.v.*: Akvakulturbrug, herunder tangbrug, spirevirksomhed, forhandling af petfood med animalsk indhold m.v.

Kontrollens dækning af relevante kontrolpunkter

Ifølge EU's økologiforordning¹ skal virksomheder omfattet af økologikontrol modtage mindst ét årligt fysisk kontrolbesøg. Da den danske økologikontrol bliver udført som en integreret del af den generelle fødevarerkontrol sikres grundlæggende en meget bred kontroldækning, ofte med flere årlige kontrolbesøg, jf. de gældende kontrolfrekvenser i henhold til fødevarerlovgivningen. Kontrolfrekvenserne fastlægges ud fra en vurdering af risiko og væsentlighed, dvs. f.eks. ud fra virksomhedens størrelse, kompleksitet og tidligere kontrolresultater.

Ud over de generelle retningslinjer for kontrolfrekvenser i henhold til fødevarerlovgivningen, er der i Fødevarerstyrelsens interne vejledning om økologikontrol fastlagt, at der i løbet af et kalenderår skal udføres stikprøvekontrol inden for en række nærmere definerede kontrolområder. Nogle centrale kontrolområder, som fx regnskab og dokumentation, skal kontrolleres hvert kalenderår, mens andre områder skal kontrolleres ud fra en risikovurdering – dog skal alle kontrolområder gennemgås inden for en 3-årig periode. Kravet om årlig kontrol af alle obligatoriske og relevante områder gælder for de virksomheder, som har været omfattet af økologikontrolordningen i hele kalenderåret.

Da 2020 har været præget af ekstraordinære omstændigheder, grundet covid19-pandemien, er en del af dette kalenderårs økologikontroller gennemført primo 2021. De virksomheder, som har fået gennemført 2020-kontrollen primo 2021, vil i 2021 tillige få gennemført 2021-kontrollen.

Kravet i EU's økologiforordning om årlig økologikontrol kan under særlige omstændigheder fraviges for virksomheder, der kun forhandler eller opbevarer *færdigpakkede* økologiske fødevarer – denne bestemmelse er udnyttet i 2020 for enkelte lavrisikovirksomheder.

Med udgangspunkt i ovennævnte særlige omstændigheder, så er kravet om den årlige økologikontrol i 2020 opfyldt for 99,5 % af virksomhederne⁴.

⁴ Af de 2416 virksomheder, som var omfattet af økologikontrolordningen pr. 31/12-2020, var der 2022 virksomheder, som var omfattet af økologikontrolordningen i hele 2020 – dette tal er inklusiv virksomheder ophørt primo 2021 samt inklusiv virksomheder, som alene

Overtrædelser og sagsopfølgning⁵

TABEL 3

Overtrædelser hos virksomheder under økologikontrol, der har medført indskærpelser, påbud eller forbud samt bødeforlæg, politianmeldelser eller periodevise forbud mod salg af økologiske fødevarer

Virksomhedstyper	Antal overtrædelser*	Antal virksomheder ultimo 2020	Antal overtrædelser i % af antal virksomheder
Primærvirksomheder	0	54	0
Detailvirksomheder	14	309	4,5
Engrosvirksomheder	117	2053	5,7
• uden behandling	51	1307	3,9
• med behandling	66	746	8,9
I alt	131	2416	5,4

*: Det samlede antal overtrædelser i 111 virksomheder, hvoraf 21 har haft flere end én overtrædelse.

TABEL 4:

Overtrædelser hos ikke-økologikontrollerede virksomheder, der har medført indskærpelser, påbud eller forbud samt bødeforlæg, politianmeldelser eller periodevise forbud mod salg af økologiske fødevarer

Virksomhedstyper	Antal overtrædelser
Primærvirksomheder	2
Detailvirksomheder	26
Engrosvirksomheder	22
• uden behandling	19
• med behandling	3
I alt	50*

* Det er tale om det samlede antal overtrædelser i 47 virksomheder, hvoraf 3 har haft to overtrædelser.

opbevarer/forhandler færdigpakkede produkter, og hvoraf enkelte ikke er kontrolleret som følge af undtagelsesbestemmelse i økologiforordningen. Sidstnævnte er derfor ikke en del af de 11, der ikke har fået den foreskrevne kontrol. 11 ud af de 2022 virksomheder har i 2020/primus 2021 ikke fået den foreskrevne årlige økologikontrol. Dvs. kun 0,5 % (11x100 % /2022) af de virksomhederne, der skulle være økologikontrolleret i 2020, ikke er blevet det. Begrundelserne for den manglende kontrol for disse 11 er forskellige; fx at virksomhedsejerne ikke har kunnet kontaktes grundet sygdom eller udenlandsrejser, eller at virksomhederne er under ophør.

⁵ Der er udelukkende taget udgangspunkt i 2020-registreringer. 72 af 2021-kontrollerne er udført primus 2021 og 48 lavrisikovirksomheder, som omhandlet ovenfor, er ikke 2020-økologikontrolleret. Det betyder, at tallene vedr. overtrædelser på virksomheder under økologikontrol bør tillægges (120 X 100 / 2416) % = 5 % for at give et mere retvisende tal for året, som kan sammenlignes med tidligere år. Dette har dog ikke nogen væsentlig betydning for konklusionerne under afsnittet "Konklusion".

TABEL 5

Overtrædelser hos virksomheder under økologikontrol fordelt på sagsopfølgings-/sanktioneringskategorier og kontrolområder

	Regnskab	Dokumentation	Anmeldelse	Mærkning/ produktsammensætning	Import	Adskillelse	I alt
Indskærpelser	32	52	9	14	8	5	120
Påbud/forbud	3	1	0	3	0	0	7
Bødeforlæg, politianmeldelser	2	1	1	0	0	0	4
I alt	37	54	10	17	8	5	131

TABEL 6

Overtrædelser hos ikke-økologikontrollerede virksomheder fordelt på sagsopfølgings-/sanktioneringskategorier og kontrolområder af ikke økologikontrollerede virksomheder

	Anmeldelse	Mærkning	I alt
Indskærpelser	37	11	48
Påbud/forbud	1	0	1
Bødeforlæg, politianmeldelser	1	0	1
I alt	39	11	50

TABEL 7

Alle overtrædelser fordelt på kontrolområder

Virksomheds-typer	Regnskab	Dokumentation/modtagekontrol	Mærkning/produksammensætning	Import	Adskillelse	Anmeldelse	I alt
Primærvirksomheder	0	0	1	0	0	1	2
Detailvirksomheder	5	6	11	1	0	17	40
Engrosvirksomheder	32	48	16	7	5	31	139
• uden behandling	8	25	9	5	1	21	69
• med behandling	24	23	7	2	4	10	70
I alt	37	54	28	8	5	49	181

Alle overtrædelser: Inklusiv overtrædelser begået af ikke-økologikontrollerede virksomheder

TABEL 8

”Overtrædelsesprocenten” med udgangspunkt i alle overtrædelser, bortset fra overtrædelser, der kun har medført indskærpelser, for årene 2010 – 2020

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Antal virksomheder under økologikontrol	1111	1112	1253	1362	1452	1646	1899	2001	2116	2283	2416
Antal overtrædelser	6	5	5	10	12	7	6	13	8	23	13
Overtrædelsesprocent	0,5	0,4	0,4	0,7	0,8	0,4	0,3	0,6	0,4	1,0	0,5

Antal virksomheder: Antal virksomheder omfattet af økologikontrolordningen pr. 31. december

Alle overtrædelser: Inklusiv overtrædelser begået af ikke-økologikontrollerede virksomheder

Overtrædelsesprocent: $100 \times \text{antal overtrædelser} / \text{antal virksomheder under økologikontrol}$

TABEL 9**”Overtrædelsesprocenten” med udgangspunkt i alle overtrædelser for årene 2013 – 2020**

Antal virksomheder: Antal virksomheder omfattet af økologikontrolordningen pr. 31. december

Alle overtrædelser: Inklusiv overtrædelser begået af ikke-økologikontrollerede virksomheder

Overtrædelsesprocent: 100 x antal overtrædelser / antal virksomheder

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Antal virksomheder under økologikontrol	1362	1452	1646	1899	2001	2116	2283	2416
Antal overtrædelser	125	113	141	171	180	170	257	181
Overtrædelsesprocent	9,2	7,8	8,6	9,0	9,0	8,0	11,3	7,5

Konklusion

Der ses i lighed med de foregående år relativt få overtrædelser, der har givet anledning til sanktionerne påbud/forbud, bødeforlæg, politianmeldelse eller periodevise forbud mod salg af økologiske fødevarer (jf. tabel 8). Desuden viser opgørelsen, at der, lige som ved den øvrige fødevarerkontrol, gives en del flere indskærpelser (jf. tabellerne 5 og 6).

I 2020 er der samlet set et lavere antal overtrædelser, end de foregående år (jf. tabel 8 og 9). Tabel 8 og 9 viser dog ikke en entydig udvikling hen over årene mod færre overtrædelser.

Sammenlignes tabel 7 med den tilsvarende tabel fra [notatet om økologikontrollen i 2019](#) ses, at faldet i antallet af overtrædelser først og fremmest ses på områderne Regnskab og Anmeldelse.

En væsentlig forklaring på faldet i antallet af overtrædelser vedr. regnskab er formentlig, at der i 2019 blev gennemført en [kontrolkampagne om balanceregnskab i virksomheder, der producerer økologiske fødevarer](#). Selvom kampagnen indikerede, at virksomhederne generelt havde godt styr på reglerne, og at der ikke forekom svindel med økologiske fødevarer, så har kampagnen sandsynligvis medført, at Fødevarestyrelsen generelt har foretaget flere stikprøvekontroller på området, hvorfor der er konstateret flere overtrædelser i 2019. Uanset ”det bedre” resultatet i 2020, så er kontrollen af reglerne om dokumenteret balanceregnskab centralt i forhold til både at forebygge og konstatere eventuel svindel. Derfor prioriteres kontrollen af ”Regnskab” og ”Dokumentation/modtagekontrol” (som også tilsammen står for ca. halvdelen af alle konstaterede overtrædelser, jf. tabel 7) til stadighed højest, både når det gælder økologi-kravene fastlagt i reglerne samt ved den løbende kontrol.

Faldet i antallet af konstaterede overtrædelser vedr. anmeldelse kan ikke forklares efter samme logik (som faldet i regnskabsovertrædelserne), da Fødevarestyrelsen netop i 2020 gennemførte en kampagne vedr. ”Økologirapporten – Et aktivt redskab”, hvor der også indgik kontrol af, at

virksomhederne anmelder nye aktiviteter vedr. økologiske fødevarer til Fødevarestyrelsen⁶. Det må derfor i stedet antages, at der er tale om et tilfældigt udsving (udviklingen i antallet af overtrædelser vedr. ”Anmeldelse” fra 2015 til og med 2020 er: 45, 59, 63, 67, 83, 49).

Ved kampagnen ”Økologirapporten – Et aktivt redskab”, der blev gennemført hos knap 400 virksomheder (hvoraf 80 % var engrosvirksomheder) under økologikontrolordningen, var der fokus på at kontrollere, at virksomhedernes økologi-egenkontrolprocedurer er opdaterede og tilstrækkelige i forhold til lovgivningen, og at væsentlige ændringer i virksomhedens aktiviteter indberettes til Fødevarestyrelsen. Kampagnen viste overordnet en meget høj regelefterlevelse (99 %), men dog også en del overtrædelser, der blev vurderet som bagatelagtige (hos hver 8. virksomhed). Da egenkontrolprocedurerne er et vigtigt fundament for økologikontrollen vil FVST, uanset forbedringen i kontrolresultatet vedr. anmeldelse i 2020⁷, fortsat have fokus på at økologirapporten og dens procedurer er opdaterede og i orden.

Når det gælder virksomhederne uden for økologikontrolordningen, som påbegynder økologiaktiviteter uden at være omfattet af den lovpligtige økologikontrol (i 2020 er dette konstateret 39 gange, mod 60 gange i 2019), så betyder økologikontrollens integration i den generelle fødevarerkontrol, at sådanne overtrædelser kan konstateres ved den løbende kontrol, herunder kontrollen i hht. den almindelige fødevarerlovgivning.

Gennemgangen af kontrolresultaterne for 2020 leder ikke til afgørende ny fokus ved tilrettelæggelsen af den fremtidige økologikontrol.

Overordnet set vurderes det, at resultatet vedrørende den gennemførte økologikontrol i 2020 på alle⁵ de økologikontrolkrævende virksomheder samt det relativt lille antal alvorlige overtrædelser, er et udtryk for, at økologikontrollen fungerer tilfredsstillende, dvs. er effektiv og forebyggende.

⁶ At det ikke kan forklares efter samme logik, gælder også selv om man tager i betragtning, at kampagnen kun var rettet mod virksomheder under økologikontrolordningen, og at 3/4 af det samlede antal overtrædelser i 2020 vedr. ”Anmeldelse” blev konstateret hos virksomheder uden for ordningen.

⁷ Også hvis man alene ser på resultatet for de økologikontrollerede virksomheder, hvor der i 2019 var 23 overtrædelser vedr. Anmeldelse og i 2020 10 overtrædelser.